

HJEMSTÅVNSFØLELSE

AF V. BRANDI

Ligesom Kærligheden er Hjemlængslen en Følelse, som under alle Himmelstrøg kan sætte det menneskelige Sind i de stærkeste Svingninger. Oftest giver den sig Udtryk i vemodsfyldte Breve eller i Sang og Musik, der sitrer af indestængt Hjemstavnskærlighed, men kan ogsaa undertiden blive af en saadan Styrke, at den fornemmes som en fysisk Lidelse - Hjemvé.

Ikke enhver Plante kan uden Skade rykkes op med Rod og plantes om i fremmed Jord, som maaske ikke er i Stand til at tilføre dens Blade og Blomster de rette livgivende Safter - og lige saa lidt kan det naturlige Menneske fjernes fra det Hjem, den Egn eller det Land, hvor dets Vugge stod, og som gennem Barndoms- og Ungdomstiden gav det uudslettelige Minder og Indtryk, uden i Sindet at efterlade et Savn, en konstant Længsel efter det fjerne Paradis og i hvert Tilfælde en dyb Følelse af Pietet overfor det Sted, hvortil ens bedste Erindringer er knyttet.

Hjemstavnsfølelsen har sit Udspring i sin absolutte Modsætning - Udlængslen. Det gik os, som den unge Arne i Bjørnsons Fortælling. Han elskede Dalen og Fjældene, men - alligevel sang det i ham med en Styrke, han næppe selv forstod:

Ud vil jeg! ud! - aa, saa langt, langt, langt
over de høje Fjelde!
Her er saa knugende, tærende trangt -

Det var Ungdommens naturlige Drift mod nye Vidder. Trangen til Forandring, til at se og opleve noget helt nyt - det var Drømmen om det Eventyr i det fremmede, der - ak, saa ofte kun blev den store Skuffelse. Men hverken gode Raad eller Advarsler kunde holde Ungdommen tilbage, - den *maatte* afsted, bort fra Hjemmet og de kære, kendte Steder, ud for at se, hvad der gemte sig bag de hjemlige Fjeldmure. Og saa gik Strømmen - til Amerika eller Canada, maaske kun til København -, men ud rejste de i Tusindvis, bort fra Hjemegnen for paa et helt fremmed Sted at begynde et nyt Afsnit af Tilværelsen.

Mange Baand blev revet over, meget af det gamle glemtes for nye Indtryk og meget Arbejde for at klare Dagen og Vejen. Man "akklimatiseredes" og blev Borger i et nyt Samfund eller en fjern By, - man levede sig ind i denne nye Tilværelse, saa tilsidst kun en svag, uafrystelig Accent i ens Sprog røbede, at det ikke var her, men i Thy, man havde lært sit Modersmaal.

Men i enhver af os boede noget, som hverken Tid eller Afstand havde formaaet at udslette: en stærk indre, varm Følelse af Samhørighed med den Plet Jord, som er vor Rod, og hvorfra vor Verden gaar. Kald det Sentimentalitet eller Føleri -, vi kender ikke skønnere Følelse end den Kærlighed til Barndommens Jord, som Livet igennem brænder som en lille, varm Flamme dybt i vort Bryst: *Hjemstavnsfølelsen*. Vel blev vi Borgere og fik Hjem og Gerning fjernt fra de gammelkendte Steder. Men i vort Hjerte forblev vi Sønner og Døtre af Hjemlandets Jord - trofaste imod dens Minder, taknemmelige og stolte over at være fostret netop der.

Tiden læger alle Saar -, men den lille Kærte inde i os formaar den aldrig at slukke. Hjemlængslen er vel haardest ved de helt unge, senere falder man til Ro og lever paa Drømmen om en Rejse til Hjemegnen for at "opfriske gamle Minder". Maaske varer det Aar, og lykkes det omsider, kan det hænde, at Gensynet bliver en Skuffelse. "Tempore mutantur et nos mutamur in illis" - Tiden foranderlig er og forandrer os alle tillige, - og det tænkte man ikke paa, man vender hjem med Fortidens Indtryk bevaret i Erindringen og møder noget helt nyt. Og vi stikker som Blicher: "Ak, hvor forandret".

Men, alene det "at komme hjem" er en vidunderlig Følelse for den, hvem Hjemvéen sved i Hjertet. En Ven af mig fortæller: "Som ung Pige kom min Mor fra Jylland til København for at tjene hos en kendt Læge. Hun havde aldrig før været borte fra Hjemmet, og Hjemvéen sled i hende. Længslen og Savnet lagde et knugende Tryk over den ellers saa livsglade unge Pige, og kun det ugentlige Brev hjemmefra formaaede for en kort Stund at sprede Tungsindets Skygger.

Det smertede mange Thistedboer, at den gamle, idylliske Tjørnehæk langs Tingstrupvej i 1937 blev fjernet, men nu er her et af Byens smukkeste Partier. (Harry Knudsen fot.)

Men en Aften, Mor havde været paa Besøg i Byens Udkant og nu i Fuldmaaneskin var paa Vej hjem, slog den Tanke hende pludselig, at de derhjemme maaske i dette Øjeblik betragtede den samme Maane -, nu stod den, vidste hun, netop lige over Onkels Hus i Storegade og kunde ses ude fra Haven. Og hun vidste, at Bedstefar og Bedstemor ofte, inden de gik i Seng, sad lidt ude under den gamle Hyld og "tittede paa Maanen". Det var en Opdagelse; som fyldte Mor med en forunderlig Glæde og Ro -, og saa ofte hun nu kunde se sit Snit til det, gik Turen om Aftenen ud til en lille fritliggende Høj, hvorfra Maanen uhindret kunde betragtes, - og i disse Minutter følte hun sig igen hjemme i den gamle By, i Haven under Hyldetræet sammen med sin Far og Mor. Længslen var dulmet, noget fælles - Maanen - havde bygget Bro mellem hende og Hjemmet og givet hende Fred i Sindet".

Selv erindrer jeg en lille Oplevelse: Jeg havde ikke været hjemme i Thy i mange Aar, og Enkeltheder deroppe fra blev mere og mere udviskede, selv om Kærligheden til Hjemstavnen stadig var levende i mig. -Men en Dag fik jeg i en Butik i en af Europas Storbyer tilfældigt Øje paa et Billede, et stort Fotografi, som forekom mig mærkelig bekendt, - var det ikke -? jo, minsandten, det var et Parti hjemme fra Thisted, min egen By, som jeg kendte den omkring Aar 1900. Jeg stod længe og betragtede Billedet, mens Minderne vældede frem, - det var et Parti fra Havnen, og jeg genkendte alle Husene - dér I. P. Jacobsens Fødested, dér Toldboden, dér mit eget Barndomshjem - og Fiskeeksportør Taabbel - og Hotel "Aalborg" og - ja, Sted efter Sted kunde jeg lokalisere, det var næsten, som om jeg selv gik rundt i de kendte Gader og betragtede det hele.

Hvordan dette Billede var havnet her, fik jeg aldrig opklaret, men hos mig voksede Længslen efter at komme hjem sig saa stærk, at det blev til en Beslutning, - og ikke længe efter havde jeg den Lykke at kunne gense det alt sammen igen.

*

Der er et litterært Begreb, som hedder: "Den kunstneriske Afstandsfølelse", d. v. s. at Inspirationen kan vokse sig stærk og give sig Udtryk i kunstnerisk skabende Evne hos den, der

Limfjordens skønne Kyster lever længe i Mindet hos de, der drog bort fra Hjemstavnen. Billedet her fra Stranden ved Eshøj vil genkalde Erindringen om den smukke Strandtur til det stærkt besøgte Udflugtssted. (H. O. Jørgensen fot.)

fjernt fra Hjemlandet fyldes af Hjemvé eller Minder. Litteraturen ejer et Væld af saadanne Perler - saa mange, at her kun kan nævnes nogle faa Eksempler.

Det var paa en Rejse i Tyskland, at Adam Oehlenschläger skrev sit dejlige Digt: "Underlige Aftenluften". Han havde slaaet sig ned i Halle, hvorfra han jævnligt sendte Kamma Rahbek Breve, "Hundeposten" kaldte han dem,, og i et af disse Breve fandtes de Vers, som senere skulde blive en yndet Folkesang, der aander af inderlig Længsel efter Danmark:

Matte Sol! Bag Bjergets Stene
luerød du synker ned,
og nu sidder jeg alene
her i dunkel Ensomhed.
Hjemme var der intet Fjæld,
ak, saa er jeg ude vel? –
skal i Nat ej barnligt blunde
ved min Herthas grønne Lunde.

Digteren Poul Martin Møller skrev "Rosen blusser alt i Danas Have", mens han som Skibspræst var paa en lang Rejse til Østen (Kinarejsen):

Udi Øst og Vest, og hvor jeg vanker,
drømmer jeg om jer ved Danmarks Sund, -
selv iblandt Constantias fulde Ranker
mindes jeg med længselsfulde Tanker
Løvet i Charlottes Bøgelund.

Kendt er det ogsaa, at Henrik Scharling, Forfatteren til "Nøddebo Præstegaard", skrev sin folkekære Julekomedie paa en Rejse i Afrika. "Til mine Kære i Hjemmet. Ombord paa Nilfloden i 1861", staar der som Overskrift paa det Digt, hvormed han indleder sit kærnedanske Skuespil. Igennem hvert Vers gaar som en rød Traad Forfatterens stærke Længsel efter den danske Natur:

Ene jeg sidder langt borte fra eder,
Tankerne flyve derop imod Nord,
ile mod Danmark, de elskede Steder,
der, hvor min Kærligheds Længsel bor.
Ej kan blandt prægtige Templer jeg glemme
straataekte Hus og den duftende Vang,
krogede Pil omkring Søen derhjemme,
Hjemlivets Fred og mit Modersmaals Klang.

Ogsaa vort festlige, nationale Midsommerskuespil "Der var engang –" blev til i det fremmede, inspireret af Drachmanns Længsel efter den lyse Sommernat. Drachmann boede paa dette Tidspunkt - Juli 1884 - i Nærheden af Meran, skrev sit Skuespil og sendte det til Hegel med Anmodning om at lade Lange Müller sætte det, i Musik. Morsomt nok anede Drachmann ikke, at Komponisten netop befandt sig i Nærheden af Meran, før Hegel skrev det til ham. Han rejste omgaaende til Stedet, hvor Lange Müller boede, og begejstret over Drachmanns skønne Lyrik skrev han derefter sin dejlige Musik.

Bjørnstjerne Bjørnson kom fra Paris, da han ombord paa Damperen paa Vej ind igennem Oslofjorden gensaa Landet "stige frem, furet, vejrbidt over Vandet med de tusind Hjem". Og med eet vældede Kærligheden til Norge op i ham og blev til Strofer, til et Digt, til hele Folkets Nationalsang.

Interessant i denne Forbindelse er det, at Johs. V. Jensen paa Hjemvejen fra en Rejse i Norge, da Damperen nærmede sig Kronborg, fik den Tanke at skrive en dansk Parallel til "Ja, vi elsker-", en Sang som Dansk-Amerikanerne og andre hjemvendende Landsmænd kunde istemme, naar de stod Sundet ind og følte Trang til at synge deres Gensynsglæde ud i en Lovprisning til Danmark. Og saa skrev Digteren Sangen: "Hvor smiler fager den danske Kyst", hvis sidste Vers er henvendt til de, der drog ud og atter vendte hjem:

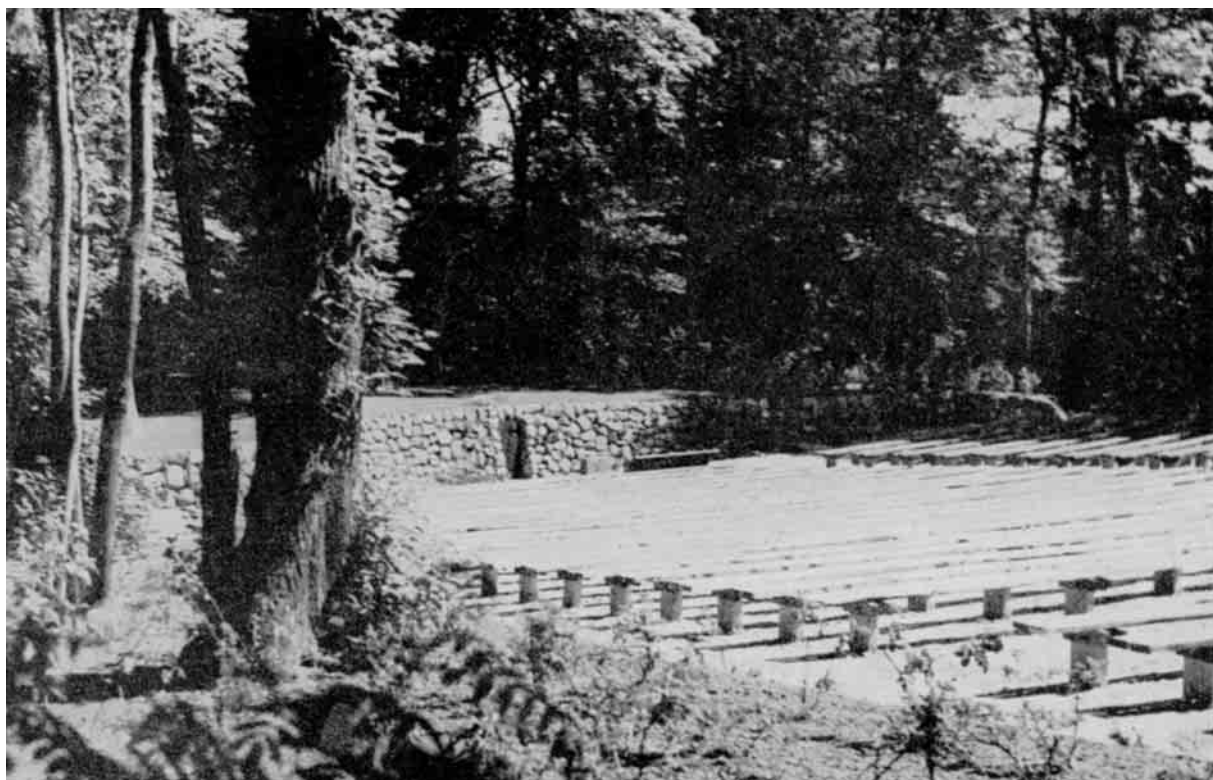
Men du, der søgte mod fremmed Strand
de Gamle lig, som mod Søen stunded,
hver Gang du genser det gamle Land,
skal sande, her blev dit Hjerte bundet.
Thi dybe Minder og gammel Agt
og milde Kvinder - hvor har de Magt!

Naturligvis har ogsaa den vidt berejste Johannes Jørgensen igennem sine aarelange Ophold i Udlandet af Længslen efter Fædrelandet følt sig inspireret til de skønneste Digte. I "Brig "Marie" af Svendborg" skriver han til sin Far, Styrmanden, om gamle Dage, da han var med ham paa Togt og lærte Stjerner og Kort at kende. Han ved, at ogsaa nu kan deres Tanker mødes, thi -

- tegner vi en Linje ind,
saa gaar den samme Vej.
Det er det samme Punkt i Nord,
vi søger, du og jeg.

Og selv i det skønne Cannes kan han ikke for sit indre Øje se andet end Hjemstavnen:

Azurblaat løfter sig Kap Esterel.
Splendid indeed? Oh, yes!
Jeg svarer - men ser kun tre ensomme Træer
yderst paa Trelidenæs.

Thisted Friluftsteater blev anlagt i Foraaret 1946 efter Planer af Landinspektør Poul Boe, og det smukke Anlæg blev indviet d. 13 Juli 1946. (Preben Lind fot.)

Smukkest har dog maaske Jeppe Aakjær i et enkelt Digt givet Udtryk for Hjemlængslen. Paa en Vandring i Egnen omkring Roskilde (1905) fandt han nogle Steder, som i den Grad mindede ham om hans elskede Jylland, at han besat af Inspirationens Ild gik tilbage til sit Logi og drømte sig ud paa Havet, paa Vej til Jylland:

Der dukker af Disen min Fædrenejord
med Aaser og Agre og Eng,
med Ryggen mod Syd og med Taaen mod Nord
den redte bag Sander sin Seng –

Digtet blev ikke fuldendt, og Aakjær lagde det til Side. Først flere Aar senere finder han det frem og føjer to Vers til. Dansk Poesi var blevet et vidunderligt Digt rigere. Hvor aander disse Linier ikke af inderlig Kærlighed til Hjemstavn:

Hvad var vel i Verden det fattige Liv
med alt dets fortærende Tant,
om ikke en Plet med en Dal og lidt Siv
vort Hjerte i Skælvinger bandt!

Om ikke vi drog fra det yderste Hav
for bøjet og rynket at staa
og høre de Kluk, de Mindernes Suk
fra Bækken, vi kyssed som smaa!

Forøvrigt - for at nævne en af "vore egne" -: Var ikke næsten hele Bertel Budtz Møllers Forfatterskab en eneste Lovsang til hans elskede Thyland, fostret af uudslettelige Minder og utvivlsomt inspireret af en dyb Længsel efter og Samhørighed med den Hjemstavn, hvis trofaste Søn han forblev hele sit Liv!

Ved Aaen neden for Neergaard i Kaastrup finder man ved Sommer en skøn Idyl. (Harry Knudsen fot.)

*

Saadan har Hjemstavnsfølelsen givet sig mangfoldige skønne Udtryk. Forstaar vi ikke saa inderlig godt Sæterjenten i Moe's vemodige lille Sang, hende som højt oppe paa Fjældet, langt borte fra Far og Mor; gaar og regner Tiden ud alt mens Længslens Vemod fylder hendes unge Pigebryst:

Paa Solen jeg ser, det lider alt frem,
snart er det ved Højmessetide.
O, den som en Stund fik ønske sig hjem
blandt Folk, som paa Kirkesti skride.

Mange af de kendteste "Negro spirituals" er enkle, primitive Udtryk for de udrejste Negeres stærke Hjemstavnsfølelse. Han længes tilbage til "my old Kentucky home", hvor alt er "merry, all happy and bright" eller til "the old Virginia", drømmer en stille Aftenstund om Hytten derhjemme og Palmerne og Floden, der synger sin monotone Sang under de evige Stjerner -, han længes hjem.

Stærkest og mest gribende - men det er et Kapitel for sig og skal ikke nærmere uddybes her - er den Hjemlængsel, som kommer til Orde i Soldaterbreve ude fra Fronten. I Skyttegravenes Krigshelvede har ogsaa danske unge Mænd følt den Kærte brænde i sig, som hedder Kærlighed til Hjemstavnen.

I "Hjertets Treklang", den unge nu afdøde danske Sydslesviger Chr. Nielsens Feltbreve til Hjemmet, fortæller han om en Nat i Polen Lillejuleaften 1939:

"Min Ven og jeg sidder i første Hul i den yderste Kamplinie og venter paa Fjenden. Hele Dagen har vi forfulgt vor Modstander uden at indhente ham. Saa kom Natten os i Forkøbet ... Stille sad vi lyttende, halvt drømmende. Vi to Venner havde saa mangan en Nat staaet paa Vagt sammen, dengang bar vi blaa-gul Spejder-Uniform med Dannebrogsmærket ... Mens vi før som Dreng ivrigt havde studeret alle Stjernebilleder, var der nu kun een Stjerne, der interesserede os, Nordstjernen. Vi søgte, der var ikke saa mange Stjerner paa Himlen, men *der* var den. Vi saa længe paa den, dér var jo Hjemmet, og dér laa Danmark, Frihedens og Retfærdighedens Land.

Folkedanserne fra Thisted har i en Aarrække paa en smuk Maade medvirket til Bevarelsen af Egnens særprægede Danse. De farvestraalende thylandske Dragter vækker overalt stor og berettiget Opmærksomhed.

Vi saa paa hinanden, paa Nordstjernen, halvt drømmende, en Længsel vaagnede i vort Bryst, en Længsel efter Hjemmet. Vi talte om Oplevelser, vi havde haft og været fælles om, vi talte om Fester og Ture, vi genoplevede hele vor lykkelige grønne Ungdom ... vi talte om den kommende Sommer ... vi vilde paa Tur igen som i gamle Dage, sidde om Lejrbaalet og drømme -.

Vi glemte, at vi sad i Polen, glemte Søndagens frygtelige Kamp og alle faldne Kammerater ..."

Nej, ingen har længtes saa intenst og varmt som den, der med Døden for Øje kæmpede paa Krigens Fronter, - og hvad her er sagt gælder lige saa fuldt de danske Sømænd, som var med paa allieret Side. Talrige Breve og Beretninger er Vidnesbyrd herom.

Ogsaa vor Bibel giver gribende Billeder af Savnet og Længslen mod den fædrende Jord. I Davids 137. Psalme fortælles om det landflygtige Israels Folk:

"Ved Babylons Floder, der sad vi, og vi græd, naar vi kom Zion i Hu. Paa Vidierne i Landet havde vi hængt vore Harper. Thi dér begærede de, som holdt os fangne, at vi skulde synge, og de, som plagede os, begærede, at vi skulde være glade ... Hvorledes skulde vi synge Herrens Sang i et fremmed Land?"

Man mindes uvilkaarligt en Strofe i den verdenskendte Sang: "Home, sweet home":

Landflygtig jeg mod Hjemmet igennem Taarer ser.

Ak, skal min elskte Hytte jeg aldrig skue mer?

med de saa ofte Verden over sungne Strofer:

Hjem! Hjem! Mit kære Hjem!

Nej, ingen Plet paa Jorden er skøn, som du, mit Hjem!

*

Et betagende Udtryk for Hjemlandskærlighed er den aarlige 4. Juli-Fest i Ræbild Bakker, hvor hjemvendte Dansk-Amerikanere mødes og sammen taler og synger om deres Kærlighed til og Trofasthed imod det gamle Land, hvor deres Vugge stod. Og netop dette: at mødes i og være fælles om gamle, kære Minder, fælles om Hjemstavn, - at kunne mødes i enig Samhørighed, har ganske

naturligt ført til Dannelsen af Hjemstavnsforeninger. Deres kulturelle Betydning som Bevarer af Landsdelenes Historie og Skikke er forlængst anerkendt. Der er Vækst og Liv i disse Foreninger, hvor det hjemlige Maal faar frit Løb og Egnens gamle Sange og Danse er sat i Højsædet.

Dette gælder ogsaa Thyboforeningen, som for Hovedstadens mange Hundreder Thyboer og Hanherredboere har været - ikke alene til Glæde og Fornøjelse, men ogsaa et Baand, der er knyttet stærkt og ubrydeligt imellem os Thyboere, som vel blev Stenbroens Børn, men i vort Hjerte er og forbliver ægte Børn af Landet mod Nordvest.

Thi - hvem af os "Udvandrere" kan ikke i stille Stunder - ligesom "dengang" - høre Vesterhavets Brusen og fornemme den salte Vestenvind i vort Ansigt! Hvem af os kan ikke endnu føle os staaende paa Toppen af Bulbjerg og betaget lade Øjet følge Kystens storladne Bue, eller i Tankerne trave os en Tur rundt til Thylands mange Kæmpehøje og lade Fortiden tale til os. Hvem glemmer det yndige Vildsund eller Stranden ved Agger eller Limfjorden eller - ja, enhver af os kan nævne Navne og alle føler vi Længslen i os, hver Gang vi hører de kære Steder nævnt.

For alle elsker vi med hele vort Sinds Styrke vor skønne gamle Barndomsegn, dette frodige Land, bræmmet af Klitter og Bakker - og med Thisted som Landets Hovedstad. Jo, det staar fast - som Thisted-Redaktøren C. Brunsgaard i sit Digt: "Hvorfor elsker vi dig, Thyland -?" saa udmærket har formuleret det:

Om jeg fatted nok saa vide
gennem fremmed Land og By –
Førstepladsen i mit Hjerte
har vort gamle, skønne Thy".

(Kilde: Landet mod Nordvest bd. 2, side 257-263).